

УДК 159.928.235

Анастасія Поліщук, студ.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ЦІНІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ТА РЕФЛЕКСИВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ОБДАРОВАНИХ ЮНАКІВ

У статті висвітлено питання обдарованості особистості. З'ясовано зміст поняття "обдарованості" в контексті обраного напрямку вивчення, а саме академічній діяльності учнів у загальноосвітньому навчальному закладі технічного спрямування та членів і резидентів МАНу України. Предметом дослідження було обрано: ціннісні орієнтації та рефлексивність особистості як чинники впливу на обдарованість юнаків. Розкрито взаємозв'язок провідної діяльності юнацького віку із проявами обдарованості. Було визначено роль рефлексії особистості в процесі врегулювання та управління власними звичками та отриманим досвідом що в результаті підкріплює їх обдарованість та посилює останню. В результаті було підтверджено гіпотезу про наявність різних переважаючих цінностей у групі обдарованих юнаків та в контрольній групі. Була підтверджена думка, що зовнішньо-спрямовані дії, для досягнення добробуту інших людей притаманні більшою мірою обдарованим особистостям, котрі володіють значним потенціалом та здатні до самоврегулювання і рефлексії своєї діяльності у відповідності до власних ціннісних орієнтирів.

Ключові слова: обдарованість, мотивація, рефлексивність, ціннісна сфера особистості, академічна успішність, юнацький вік.

Постановка проблеми. Здавна людство бентежила і водночас захоплювала природа здатності окремих індивідів досягати таких результатів у процесі активного пізнання та освоєння світу, що граничить з межею можливого у вимірі людського існування. Цей феномен, названий обдарованістю, завжди був і залишається предметом наукового інтересу.

Така цікавість до феномену обдарованості людини викликана тим фактом, що саме завдяки діяльності обдарованих особистостей, котрі працюють на рівні над можливостей, котрі продукують новітні, незвичні ідеї, тримається прогрес нашого суспільства. Тим більше наукова, академічна діяльність обдарованих людей є тією рушійною силою, котра здатна створювати науково-технічний прогрес не однієї держави а й світу загалом.

Для нас було надзвичайно важливим вивчити чим же зумовлена діяльність обдарованої особистості. Що саме рухає особистістю в моменти створення новітніх технологій, в моменти коли всі свої сили, людина відає на благо багатьох, на благо людства.

Формування мети статті. Об'єктом нашого дослідження стали: юнаки віком 15–17 років учасники та резиденти Малої академії наук, а також учні Київського технічного ліцею.

Предметом дослідження було виділено: ціннісні орієнтації та рефлексивність особистості як чинники впливу на обдарованість юнаків.

Мета дослідження: вивчити та визначити наявність чи відсутність дійсного впливу рефлексії людини та ціннісних орієнтацій особистості на її життя та обдарованість.

Переймаючись цими питаннями ми вирішили звернутись та проаналізувати такі складові структури обдарованої особистості як рефлексія, її ціннісно-орієнтаційне наповнення, інтуїцію, рівень пізнавальних потреб та феномену креативності, як основних чинників регуляції діяльності людини.

Аналіз досліджень. На початку ХХ ст. ряд науковців приділяли значну увагу інтелекту як одному з компонентів обдарованості, що вилилося у створення стандартної одиниці вимірювання інтелектуальних успіхів. Вільям Штерн (1911), Сімон і Біне (1908) заклали теоретичні засади концепції, згідно з якою розумові ресурси окремої людини оцінюються не в абсолютній величині, а лише по відношенню до певної вибірки [3, с.95]. Внаслідок широкого використання тестів інтелекту виникло одновимірне трактування обдарованості.

В німецькомовному просторі було виявлено більше 30 дефініцій і визначень обдарованості. При цьому вони базувалися на різних компонентах і характеристиках [7, с. 14]. Рензулі та Ріс звертають увагу на мотивацію або креативність як основний компонент обдарованості.

Психологи Монкс і Мейсон (2000) подають визначення за схемою, яка враховує нові тенденції в дослідженнях інтелекту й обдарованості: 1) визначення генетичного спрямування; 2) когнітивно-орієнтовані визначення; 3) визначення на основі успішності. "Це визначення представляє успішність як очевидний "результат" обдарованості. Американський вчений Рензулі в кінці 1970-их років розробив концепцію згідно з якою, "обдарованість має трактуватись як взаємоперетин трьох ознак особистості: 1) понад середні здібності, 2) креативність; 3) зобов'язання до завдання [1, с. 8].

Суттєвий внесок у вивчення психіки обдарованих дітей, розробку важливих психологічних принципів розвитку творчих здібностей, побудову психологічних моделей обдарованості, виявлення природи обдарованості зроблено вітчизняними та російськими дослідниками Ю. Гільбухом, О.І. Кульчицькою, Н. Лейтесом, О. Матюшкіним, В.О. Моляко, О.Л. Музикою, М. Под'яковим, В.В. Рибалкой, Д. Узнадзе та ін., а також західними вченими, зокрема Дж. Гілфордом, Дж. Рензулі, П. Торренсом тощо.

У своїй роботі ми спирались на функціонально динамічну психологічну структуру особистості К.К. Платонова (1906–1983), котрий виділяв такі підструктури особистості: *Перша підструктура* характеризує спрямованість особистості або вибіркове ставлення людини до дійсності. Складові цієї підструктури особистості не є вродженими і відображають індивідуальне суспільне мислення. Оскільки ставлення є не тільки якістю особистості, а насамперед елементом свідомості, що впливає на прояви її активності, то активність спрямованості здебільшого виявляється через переконання – свідомі потреби людини, які спонукають її діяти відповідно до ціннісних орієнтацій. Звідки ми й зробили наше припущення про наявність зв'язку між ціннісними орієнтирами особистості та прояву її активності у вигляді реальних дій із урахуванням використання біологічної основи у вигляді задатків обдарованості. Таке припущення теоретично було збудоване на основі аксіологічному підході, описаного Антоновом, за яким обдарованість визначається ціннісними змістами індивідуальної свідомості.

Друга підструктура включає знання, уміння, навички й звички, які засвоєні у власному досвіді шляхом навчання. Наразі ми звернулись до цього питання з позиції, що усталенні звички та отриманий досвід обдарована особистість здатна або формувати за своїми потребами (напр., ще більше розвиваючи біологічні здібності), або завдяки власному відслідковуванню та рефлексії здатна обирати інші шляхи використання власних можливостей, що в результаті підкріплює їх обдарованість та посилює останню. Було введено припущення у дослідній роботі, на основі теорії сине-

ретичного підходу, згідно з яким у суспільстві існує певна самоорганізація творчості, яка визначає потребу суспільства і створює соціальні ніші для людей різного рівня творчості. За яким універсальною та системо утворюючою якістю особистості, що веде до успішного засвоєння, розширення і перетворення соціального досвіду, перекладу зовнішнього соціального у внутрішній план є рефлексивність.

Ми опиралися на ідеї Ф.Е. Василюка, який вважає, що цінність не є ні предметом потреби, ні мотивом, оскільки останні завжди "корисливі" і борються тільки за "свій" інтерес, на відміну від цінності, яка навіть у інтрапсихичному просторі виконує інтегруючі, об'єднуючі функції [4, с. 292]. Д.А. Леонтьєв також вказує на те, що цінності "не егоїстичні". Він справедливо відзначає при цьому, що, на відміну від потреб, цінності не обмежені даним моментом і не тягнуться до чого-небудь зсередини, а "притягають ззовні" [13, с. 40].

Основна частина. Саме тому в нашому дослідженні ми звертаємось до однієї з найважливіших підструктур, до ціннісних орієнтацій, та висуваємо гіпотезу про здатність певних цінностей впливати на прояв та сферу застосування, або взагалі на підтримання та існування в особистості певної обдарованості. За К. Роджерсом, потреби можуть задовольнятися лише тими шляхами, які сумісні з системою цінностей особистості і концепцією "я" [5, с. 56]. Відповідно до цього твердження ми приймаємо за гіпотезу той факт, що пізнавальна потреба груп обдарованих особистостей є вищою та більш вираженою, що буде зумовлено наявністю відповідних ціннісних орієнтацій.

Варто також звернути увагу на вікові особливості обраної нами вибірки. У вітчизняній психології ранній юнацький вік визначається в межах від 14-13 років до 17-18, який співпадає з періодом навчання в старших класах загальноосвітньої школи або з навчанням у спеціалізованих закладах. Юнацький вік – це вік входження в об'єктивний та нормативний дух свого історичного часу в його національній формі (О.В. Толстих). Знаходження своєї ідентичності для юнака стає афективним центром життєвої ситуації розвитку (Л.І. Божович).

У нашому дослідженні ми спираємось на думку Є.О. Клімова, котрий вказує на те що для юнацького віку особливої значимості набуває саме навчальна дія-

льність. Відповідно до ідей Клімова, навчальна діяльність перетворюючись на провідну, набуває рис продуктивної діяльності. Отже, в нашому випадку саме інтелектуальна діяльність юнаків та її спрямованість стала предметом вивчення в лоні питань обдарованості.

Метою даної роботи було вивчення взаємозв'язку ціннісної сфери обдарованих юнаків та їх рефлексивності. Саме тому поділ на групи здійснювався за головною характеристикою, а саме обдарованістю юнаків, котру ми визначали через активну діяльність юнаків у малій академії наук. У дослідженні прийняло участь всього 395 осіб, з яких 221 учасник Малої академії наук, та 174 учні Київського технічного ліцею (КГ). У вибірці взяли участь представники обох статей 204 хлопця, та 181 дівчина. Вік учасників в основному складав 15–17 років

Формуючи інструментарій дослідження ми звернулися до таких одиниць виміру як рефлексивність, яку ми вивчали за допомогою методики Карпова "Діагностика Рефлексії". На нашу думку наявність у обдарованих дітей вищого рівня пізнавальних потреб є тим стимулюючим поштовхом до більш активної діяльності у сфері навчання та різних наукових досягнень. Тому для нашого дослідження ми частково використали методики особистісних орієнтацій Шострама, запропонувавши респондентам для відповідей дві додаткові шкали цього інструменту – Шкалу "Пізнавальних Потреб" та шкалу "Креативності". Методика Рокича для вивчення ціннісної сфери юнаків пропонувалась у модифікованому варіанті. Наше припущення теоретично було збудоване на основі аксіологічного підході Антонової, за яким обдарованість визначається ціннісними змістами індивідуальної свідомості.

Опис результатів. У ході проведеного дослідження ми отримали дуже цікаві результати котрі підтвердили нашу гіпотезу про реальну наявність різниці переважаючих цінностей групи обдарованих осіб та контрольної групи. Для аналізу отриманих даних нами використовувались потужності програми для статистичного аналізу SPSS. За отриманими даними в наслідок використання оператора порівняння даних за Т-критерієм для незалежних вибірок, нами були складені таблиці які демонструють розподіл ціннісних орієнтацій між двома групами.

Таблиця 1

Розподіл ціннісних орієнтацій у двох групах юнаків

Вираженна цінність	Середні показн. ЕГ (МАН)	Середні показн. КГ (ліцей)	2-стороння статистична значимість
№2 Життєва мудрість	10,54	11,90	0,024
№4 Цікава робота	12,59	11,24	0,025
№7 Матер. забезпечення	15,53	12,79	0,000
№ 8 Справжня дружба	9,19	7,73	0,005
№12 Щастя, благополуччя інших людей	14,57	17,05	0,000
№13 Влада	20,17	18,25	0,001
№17 Внутрішня гармонія	11,24	12,80	0,008
№18 Саморозвиток	8,60	9,64	0,035
№21 Гармонія з оточуючим світом	14,50	16,62	0,001
№23 Особистий простір	15,97	12,44	0,000
№24 Національні особливості, традиції	16,90	19,90	0,000
№25 Вірність принципам, ідеалам, переконанням	14,10	15,53	0,023

Отже як ми можемо впевнитись наше припущення підтвердилось, і група обдарованих особистостей насправді надає перевагу цінностям, які передбачають піклування та комфорт інших, обдаровані більше цінять гармонію та розвиток. Зазначені закономірності можуть слугувати причиною зайнятості юнаків цієї групи у діяльності МАН, як способу створити корисний та важливий для оточуючих науковий винахід, зробити свою навчальну діяльність вмотивованою не лише власними потребами, а використовувати свої здібності для блага інших людей.

Натомість контрольна група виявила провідні позиції вказуючи важливість для себе матеріального добробуту та цікавої роботи. Поєднуючи ці результати, можемо зробити висновок, що лише за умови зовнішнього спрямування та прагнення до загальної гармонії оточуючого світу та себе у ньому людина здатна продукувати своєю діяльністю справді гідні результати, та створювати об'єктивно значимі досягнення. А чинником такої продуктивної діяльності є потенціал особистості який криється в її обдарованості.

Надалі ми вирішили перевірити чи існує зв'язок між роботою рефлексії особистості та обдарованістю. Наразі прямого кореляційного зв'язку не було виявлено (кореляція перевищила норма за допустимим значен-

ням статистичної різниці 0,069). Тож ми вирішили дізнатись чи існує зв'язок між певними цінностями та роботою рефлексії. Відповідно до цього було порівняно розподіл цінностей між групами та їх рівнем рефлексії.

Таблиця 2

Зв'язок між цінностями та рефлексією особистості

Цінність що є значимою для особистості	Статистична значимість зв'язку між рефлексією та ціннісною орієнтацією
№2 Життєва мудрість	0,049
№3 Здоров'я	0,048
№6 Любов	0,001
№9 Суспільна безпека	0,026
№11 Пізнання	0,000
№17 Внутрішня гармонія	0,038
№20 Яскраве, нетривіальне життя	0,011
№21 Гармонія з оточуючим світом	0,019

За отриманими результатами ми можемо стверджувати, що відчуття гармонії прагнення досягти такої гармонії в своєму житті та у світі, під власне лише тій особистості котра здатна до гарної саморефлексії. Наразі поєднуючи два етапи нашого дослідження можемо сказати, що цінність гармонії є притаманною саме групі обдарованих особистостей, а отже можемо говорити, про певну закономірність між здатністю до самовідстеження, саморегуляції, усвідомлення власних дій та ціннісною направленістю особистості.

Висновки. Таким чином, можна говорити про взаємозалежність двох параметрів, в першу чергу наявність обдарованості дає людині сили та потенціал до звершень, а існування в цієї людини гідної системи цінностей та зовнішнього спрямування власних домагань, забезпечує в результаті продуктивність її дій.

В результаті було підтверджено гіпотезу про наявність різних переважачих цінностей у групі обдарованих юнаків та в контрольній групі. Була підтверджена думка, що зовнішньо-спрямовані дії, для досягнення добробуту інших людей притаманні більшою мірою обдарованим особистостям, котрі володіють значним потенціалом та здатні до самоврегулювання і рефлексії своєї діяльності у відповідності до власних ціннісних орієнтирів. Наразі ми не можемо з впевненістю сказати що є першочерговою причиною, такої складної та надзвичайно цікавої структури власної саморегуляції. Але вже на даному етапі нашого дослідження ми можемо зробити висновок, що чим більшою біологічною зумовленістю здібностей володіє людина, чим більше зачатків то надзвичайних вчинків, до продуктивних дій вона має, тим складнішою та вищою є організація її самоврегулювання у відповідності до ціннісних орієнтацій. Таким чином чим більший потенціал власних можливостей демонструє людина, тим вищими є її ціннісні установки, тим більше вона буде слідувати, відстежувати свої вчинки на предмет їх відповідності до власних смислових, ціннісних вподобань, котрі в свою чергу передбачають досягнення результату не для самої особистості, а для всього людства.

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості та обдарованості: Збірник наукових праць / За ред. В.О. Моляко. – Житомир, Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 264 с.
2. Бабаєва Ю.Д. Современные тенденции в исследовании одаренности / Ю.Д. Бабаєва // Вестник Московского университета. Серия 14. Психология. – 2008, № 2.
3. Боговьяленская Д.Б. Рабочая концепция одаренности / Д.Б. Боговьяленская (отв. ред.), В.Д. Шадриков (науч. ред.), Ю.Д. Бабаєва, А.М. Матюшкин. – 2-е изд., расш. и перераб. – М., 2003. – 95 с.
4. Бурлачук Л.Ф. Зв'язок креативності з інтелектом в структурі загальної обдарованості / Леонід Фокович Бурлачук // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія. Педагогіка. Соціальна робота. – 2011, № 1.
5. Взаємозв'язок когнітивних та особистісних чинників у розвитку обдарованості: монографія / Р.О. Семенова, Д.К. Корольов та ін. / за ред. Р.О. Семенової. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 144 с.
6. Власова О.І. Психологія соціальних здібностей: структура, динаміка, чинники розвитку / Монографія / Олена Іванівна Власова. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2005. – 308 с.
7. Волик В.В. Загальні підходи до визначення поняття обдарованості: міжнародний досвід / В.В. Волик // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2012, № 1.
8. Выготский Л.С. История развития высших психических функций / Лев Семенович Выготский // Собр. соч. – М.: Педагогика, 1983. – Т. 3. – С. 366.
9. Давиденко А.А. Поняття обдарованості дитини / А.А. Давиденко // Практична психологія та соціальна робота. – 2013, № 7.
10. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. – Житомир, Вид-во Рута, 2006. – 320 с.
11. Козирева М. Соціалізація обдарованих дітей та перспективи дослідження / М. Козирева // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія. – 2014, № 2. – С. 34–36.
12. Корольов Д.К. Шляхи визначення взаємозв'язку когнітивних та особистісних чинників обдарованості / Д.К. Корольов // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія. Психологія, Педагогіка. – 2006, № 26.
13. Марушкевич А.А. Розвиток обдарованої особистості: досвід країн світу / Алла Адамівна Марушкевич // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. – 2014, № 3. – С. 164–169.
14. Медведева В.О. Вплив культурологічної освіти на розвиток обдарованої особистості / В.О. Медведева // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. – 2012, № 16.
15. Музыка О.Л. Рефлексія та ціннісна підтримка розвитку здібностей: підходи до побудови методики дослідження / О.Л. Музыка // Творчий потенціал особистості: проблема розвитку та реалізації. Мат. всеукр. наук.-практ. конф. – К., 2005. – С. 187–190.

Надійшла до редколегії 05.03.16

Анастасія Полищук, студ.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ЦЕННОСТНЫЕ ОРИЕНТАЦИИ И РЕФЛЕКСИВНОСТЬ ЛИЧНОСТИ КАК ФАКТОРЫ ВЛИЯНИЯ НА ОДАРОВЕННЫХ ЮНОШЕЙ

В статье освещены вопросы одаренности личности. Выяснено содержание понятия "одаренности" в контексте выбранного направления изучения, а именно академической деятельности учащихся в общеобразовательном учебном заведении технического направления, а также членов и резидентов МАН Украины. Предметом исследования были выбраны: ценностные ориентации и рефлексивность личности как факторы влияния на одаренность юношей. Раскрыта взаимосвязь ведущей деятельности юношеского возраста с проявлениями одаренности. Было определено роль рефлексии личности в процессе регулирования и управления собственными привычками и полученным опытом, что в результате подкрепляет их одаренность и усиливает последнюю. В результате было подтверждено гипотезу о наличии различных преобладающих ценностей в группе одаренных юношей и в контрольной группе. Была подтверждена мысль, что внешне направленные действия, для достижения благополучия других людей присущи в большей степени одаренным личностям, которые обладают значительным потенциалом и способны к саморегулированию и рефлексии своей деятельности в соответствии с собственными ценностными ориентациями.

Ключевые слова: одаренность, мотивация, рефлексивность, ценностная сфера личности, академическая успеваемость, юношеский возраст.

Anastatia Polishchuk, student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

VALUE ORIENTATION AND REFLECTIVITY OF PERSONALITY AS FACTORS OF INFLUENCE ON THE GIFTED YOUNG PEOPLE

The article highlights the issues of giftedness of the individual. The content of the notion "giftedness" was clarified in the context of the selected study areas, namely academic activities of students in secondary school with technical direction and also members and residents of the MAN of Ukraine. The research subject was chosen as the value orientation and reflectivity of personality as factors of influence on the gifted young people. Interaction between leading activity of adolescence with the manifestations of giftedness was the place of reflection of personalities in the process of settlement and management of their own habits and experience that underpins their talent and enhances the last. As a result, it was confirmed that the hypothesis of the existence of different prevailing values in the group of gifted young people and the control group. Here was confirmed the idea that the externally-directed actions that aim to achieve the welfare of others are inherent to a greater extent gifted individuals who have significant potential and are able to organize themselves and reflect their activities in accordance with their own values.

Keyword: reflectivity, young age, leading activity, motivation, giftedness of the individual, value orientation of the individual.

УДК 159.9

Вікторія Поліщук, магістр
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ПОРУШЕННЯ ПСИХІЧНОГО СТАНУ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ЧАСОВОЇ ДИНАМІКИ У ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ІЗ ЗОНИ АТО

У статті було проаналізовано поняття "вимушене переселення" та основні психологічні проблеми, з якими стикається дана категорія людей; було досліджено психічний стан ВПО, які знаходяться на державному утриманні і які живуть за власний кошт; було досліджено вплив на психічне здоров'я ВПО наступних факторів: вік, наявність/відсутність роботи, сімейний статус, оренда житла/проживання в державному санаторії, адаптивність, рівень самооцінки та рівень особистісних домагань.

Ключові слова: внутрішньо переміщена особа, ПТСР, адаптивність, самооцінка, особистісні домагання, психопатологічна симптоматика.

Актуальність теми дослідження. Більше року тому назад Україна стикнулася з невідомим раніше нам явищем масового переселення людей із зони АТО та Криму. Люди були змушені терміново покинути свої домівки, роботу, друзів – все те, що вони здобули протягом свого життя. За офіційною статистикою, на даний момент зафіксовано більше, ніж мільйон переселенців; за неофіційною – їх вдвічі більше. "Внутрішньо переміщеними особами" (ВПО) називають людей, які змушені покинути свої місця проживання і тікати до інших регіонів своєї країни внаслідок загрози насильства чи переслідувань – через масові порушення громадського ладу, воєнні дії чи іноземну інтервенцію та окупацію [1].

Міністерство соціальної політики України зареєструвало більше одного мільйона вимушених переселенців із зони АТО і анексованого Російською Федерацією Криму станом на 9 лютого 2015 року. Аналогічні дані також підтвердили в ООН.

Якщо ж проаналізувати настрої переселенців, то в них домінують страх (втрати життя, матеріальних утрат, голоду, безсилля, повернення в невідомі умови), провина (за те, що відбувається на Донбасі; за те, що виїхали – перед тими, хто залишився); за те, що приїхали (перед жителями регіонів вселення) – на це вказують соціологічні опитування, хоча ЗМІ часто цим нехтують; тотальна недовіра (владі й ЗМІ) [2].

Наукова проблема дослідження психічного стану вимушених переселенців із зони АТО полягає у виявленні основних факторів, що сприяють виникненню психопатологічної симптоматики з метою усунення їх впливу та розробки рекомендацій щодо проведення психотерапевтичної роботи з ВПО.

Міра попередньої розробленості проблеми. На жаль, вимушене переселення є мало вивченою ділянкою психологічної науки. Більшу увагу науковці виділяють вивченню психологічних станів мігрантів. Це пов'язано з тим, що досі не існує чітких механізмів захисту ВПО, і їхня кількість почала збільшуватись починаючи лише з 1990-х років. Серед тих, хто все-таки аналізував психічні проблеми вимушених переселенців, можна виділити таких науковців: Г.П. Лазос, Г.У. Солдатова, Л.А. Шайгерова, В.К. Каліненко тощо. Але, порівнюючи

кількість проведених досліджень та об'єм напрацьованих матеріалів, аналіз психічного стану ВПО та надання їм психотерапевтичної допомоги, це лише початок розробки нової області в психології.

Метою нашого дослідження було вивчення впливу явища вимушеного переселення із зони АТО на психічне здоров'я людини.

Аналіз попередніх досліджень. Волонтерами, які надають психологічну та соціальну допомогу вимушеним переселенцям з зони АТО, було проведено дослідження, спрямоване на аналіз основних психологічних проблем, з якими стикається дана категорія людей. Для участі в дослідженні були запрошені вимушені переселенці з Донецької та Луганської областей, що знаходяться в пункті тимчасового розміщення (ПВР), а також покинули даний пункт (всього 70 осіб, віком від 19 до 48 років). Для контрольної групи були запрошені жителі м. Іркутська (РФ), що не мають відношення до військових дій і екстремальних ситуацій (всього 35 осіб, віком від 19 до 49 років).

Для досягнення цілей і вирішення представлених завдань було застосовано такі діагностичні методи дослідження: опитувальник "Оцінка тривожності", що адаптований Т.А. Немчіновим; тест Ассінгера (оцінка агресивності); методика "Сенсо-життєві орієнтації", що адаптована Д.А. Леонтьєвим; а також методика "Ставлення до смерті" П. Вонга.

У результаті були отримані такі результати:

- найвищий рівень тривожності демонструє група вимушених переселенців, які перебували в зоні бойових дій;

- найвищий рівень агресивності демонструють групи вимушених переселенців, які перебували в зоні бойових дій, а також зуміли адаптуватися і соціалізуватися в новій обстановці. При цьому серед вимушених переселенців-чоловіків рівень агресивності вищий, ніж у жінок;

- найвищий рівень свідомості життя у вибірці демонструють представники групи вимушених переселенців, які зуміли адаптуватися і соціалізуватися в новій обстановці. Найнижчий рівень свідомості життя у вибірці демонструють досліджувані групи вимушених переселенців, які живуть в ПВР;